

Začetek leta | 26. septembra 2020

Ugledal boš le to, kar boš občudoval

OBČESTVO IN OSVOBODITEV

Ugledal boš le to, kar boš občudoval

*Začetek leta za odrasle in študente
gibanja Občestvo in osvoboditev
Videoprenos, 26. septembra 2020*

© 2020 Bratstvo gibanja Občestvo in osvoboditev
za besedilo Juliána Carróna
© 2020 Fondazione Meeting per l'amicizia fra i popoli
za besedilo intervjuja Fernanda de Hara z Mikelom Azurmendijem

Prevod iz italijanščine: Jasna Simoneta

Naslovnica: William Congdon, *Virgo Potens*, 1985
Olje na lesu, cm 90x75

© The William G. Congdon Foundation, Milano – Italy
www.congdonfoundation.com

*Začetek leta
Videoprenos, 26. septembra 2020*

Uvod Julián Carrón

Bog ne more storiti ničesar, če nismo odprti in če nismo na to pripravljene. Zato začnimo to dejanje s prošnjo sv. Duhu, da bi izpolnil to pripravljenost, ki nas je danes privedla k temu skupnemu dogodku, pa čeprav smo fizično oddaljeni.

Pridi, sv. Duh.

V tem trenutku smo na točki, ko moramo zabresti v razmere, za katere ne moremo še opredeliti, koliko bodo še trajale. Kolikokrat smo bili v prejšnjih mesecih primorani, da smo prilagodili svoja pričakovanja, vzeli na znanje dejstva, ki so pokazala na napake v naših pogledih! Zato je razumljivo, da nas nekoliko skrbi »negotovost«, o kateri je govoril Mario Draghi na Meetingu.

Novice so polne neznank, tako v Italiji kot vsepovsod po svetu. Pomislimo na vprašanje šole in univerze, gospodarskega stanja in posledic na zaposlovanje in obstoj podjetij. Ugotovitve virologov, da se lahko s covidom-19 tudi ponovno okužimo, »so zasenčile upanje v učinkovitost cepiv«. Tako se ne moremo niti zanesti na rešilno bilko novega cepiva. Nismo zaščiteni in ostajamo izpostavljeni tveganju okužbe.

Tem dejstvom je treba dodati še druge pojave, ki mogoče vzbujajo še več skrbi. V novicah prevladuje zastojno nasilje, grozljivo nasilje, ki nas spodbuja k razmisleku. Prisotna je vedno večja nesposobnost, da bi prepoznali, kar se dogaja – tudi ko gre za tako očitno stvarnost, kot je covid-19, in vodi v najbolj nerazumno zanikanje v tako imenovani razviti družbi.

To so vse znaki temačnega vzroka, ki nas žre v notranjosti in nas prav zato spravlja v vedno bolj neboljšen položaj, da ne zmoremo reagirati in učinkovito odgovoriti: zato lahko ta temeljni vzrok nadaljuje z uničujočim pohodom v naših globinah, kot virus, ki slabša stanje nekoga, ki je že precej šibek. Slišimo, da se že najde kdo, ki ta pojav »temačnega vzroka« poimenuje z njegovim imenom: *nihilizem*, »nekakšna intimnost z ničem«, je pred kratkim napisal namestnik direktorja dnevnika *Corriere della Sera* Antonio Polito. To je nihilizem, ki »je izgubil intelektualno moč, da bi se upiral vrednotam, je manj ambiciozen, pogosto nosi obličje 'navadnega življenja' [...]. Podobno kot prazna, nepovratna embalaža«. ¹

Globoki *strah*, ki nas vedno močneje prevzema, je njegov poglaviti simptom. Najbolj očitna potrditev za ta naraščajoči nihilizem so, prav paradoksalno, 'zanikovalci nič', ki so tako kot zanikovalci covid-19 nesposobni, da bi se soočili s stvarnostjo, ker se je noro bojijo. A zaradi milosti, ki se nam je zgodila, si jo mi upamo gledati.

V tem stanju se moramo odločati med poskusom, da napadamo simptome, tako kot tisti, ki bi radi rešili

¹ A. Polito, *La violenza nichilista tra i giovani* (Nihilistično nasilje med mladimi), *Corriere della Sera*, 17. septembra 2020.

problem z upravljanjem strahu, in tem, da se zavzamemo za pot k izvoru le-teh, da razkrijemo izvor in omilimo njegovo moč.

Mladi nas vedno izzivajo s svojo drznostjo in nam onemogočajo, da bi se zadovoljili s pomanjkljivimi odgovori. Neki profesor je napisal: »V vseh mladih je presunljiva lakota po smislu [ki bi lahko odgovoril na njihovo praznino], kot mi je to poletje zabrusilo dek-le: 'Profesor, potrebujemo nekoga, ki bi nam mladim posredoval smisel življenja, veselje do vsakdana'. In je dodala: 'Potrebujemo nekoga, ki bi nam pokazal, da ni potrebno, da se bojimo hrepenenja po smislu, sreči'«.

Takšne pripombe nam dajejo razumeti naravo drame, ki se dogaja: to je boj med bitjem in ničem, med veseljem do vsakdana in praznino, ki nas grabi od znotraj. Če se ne soočimo, bomo tudi mi naslednje žrtve tega napredujočega nihilizma, če nismo to že postali.

Da bi lahko na kratko opisali naravo tega boja med bitjem in ničem, smo pogosto uporabili Nitzchejev izraz, ki predstavlja skrajno posledico njegovega nihilizma: »Ne obstajajo dejstva, le interpretacije«.² Posledica takšne drže pomeni za nas premetavanje od interpretacije do interpretacije, brez možnosti razumevanja, katera izmed njih res odraža dejstva in se z njimi sooča. Nobeno dejstvo nas ne »prevzame« na tak način, da bi nas odtegnilo od občutka, da so si vse interpretacije enakovredne. Na videz je vse enako.

² Cfr. F. Nietzsche, *Frammenti postumi 1885-1887, Opere*, Adelphi, Milano 1975, zv. VIII, st. 7 (60), str. 299

Ali je tu nekaj, kar lahko izzove ta aksiom: »Ne obstajajo dejstva, le interpretacije«? Ali obstajajo dejstva, ki lahko izzovejo to nerazložljivo poplavo interpretacij, ki so si enakovredne in s katerimi nas obsipava ta družba informiranosti? Kje naj tisto dekle ali vsakdo izmed nas najde kakšno sled, ki bi mu omogočila prepoznati zmago bitja nad ničem?

Kakor sem večkrat ponovil v teh mesecih, je zame najbolj pomenljiv dogodek čudež sleporojenega, ki ga je ozdravil Jezus.

To, da je sleporojeni ponovno sprevidel, je dogodek. »Slep sem bil in zdaj vidim,«³ ponavlja. Takoj ko se je to zgodilo, so se razširile vse možne domneve in interpretacije, s strani družine, farizejev, sosedov. Zanimivo, da se Jezus po čudežu ni zbal, da bi sleporojenega pustil samega v tej zmešnjavi interpretacij, in ta se ni zmedel niti za trenutek, niti ni podvomil glede dogodka, ki ga je doživel, niso ga prizadele interpretacije, ki niso bile spoštljive do dogodka. Kljub temu se sleporojeni ne postavi takoj na Jezusovo stran. Najprej se sooči s stvarnostjo in dejstvom ter je pošten do dogodka: »Slep sem bil in zdaj vidim.« To je očitno ta resnica, ki najde prostor v njem, ki v njem blesti: »Slep sem bil in zdaj vidim,« da se potem postavi na Jezusovo stran. A pri drži sleporojenega ne gre za ideološko odločitev, saj Ga zaradi priznavanja dogodka, da ni več slep, lahko prepozna. Ozdravljeni sleporojeni ni nepopustljiv fanatik, ki vztraja pri svoji interpretaciji, temveč je edini, ki ne potepta dejstva (to, da vidi, se je zgodilo po tistem človeku, ki mu je ime Jezus). To dejstvo

³ Jn 9, 25.

hočejo ljudje okoli njega zanikati le zato, da bi njihova ideologija prevladala nad stvarnostjo. Pri ideologiji gre za interpretacijo, ki briše dejstva zaradi predsodkov, da nekaj ubrani.

V *Žaru v očeh*⁴ sem poskusil ponuditi odgovor na nihilizem, ki danes kipi vsepovsod.

Vsi smo bili poklicani, da preverimo tisto hipotezo. Poleti smo v dogodkih, ki smo se jih udeležili in v katerih smo videli, kako se ta ali ona oseba sooča s stvarnostjo, lahko videli zmago bivanja ali nič, veselje do vsakdana ali praznino. Vsak izmed nas je lahko preveril, kaj je v njem prebudilo vse to, kar je videl in poslušal, kaj ga je predramilo ali prebudilo iz otopenosti nič, kaj pa ni pustilo sledi v njem in ga je pustilo praznega. Lahko govorimo o tem ali onem, a razlika med tem in onim je očitna: ko se nahajamo pred nečim, kar lahko spremeni naše življenje (kot se je spremenilo sleporojenemu), se to ne da primerjati z ničimer.

Letos poleti se nam je ponudilo izredno pričevanje, ki izraža samozavedanje in zavest glede tistih korakov, ki jih pogosto ne opazimo. To je pričevanje Mikela Azurmendija, ki ga je intervjuval Fernando de Haro za Meeting v Riminiju. Odkar sem ga poslušal, sem si želel, da bi ga pogledal skupaj z vami. Kaj lepšega, kot da si ga ogledamo na Začetku leta?

V tem intervjuju bi rad poudaril naravno držo, s katero Azurmendi pripoveduje o poti, ki jo je prehodil, odkar se je srečal s preprostim dejstvom, ki se ga je zelo dotaknilo: radijski program neznanega novinarja, ki ga je poslušal zgodaj zjutraj v bolnišnični postelji.

⁴J. Carrón, *Il brillio degli occhi. Che cosa ci strappa dal nulla? (Žar v očeh. Kaj nas lahko odtrga nič?)*, Editrice Nuovo Mondo, Milano 2020.

Presune nas poštenost, s katero preko sedemdeset let star človek, priznan sociolog, sprejema tisto novost, ki je v njem sprožila potek, o katerem bomo slišali v kratkem. Zdi se mi dober dokument o tem, kako lahko človek v tem obdobju, ko se širi nihilizem, opazi drugačno izkušnjo, ki ni nihilistična in se čudi, da lahko nihilizem premaga na preprost način, s sledenjem tej prvi izkušnji drugačnosti, pa če je ta še tako šibka. Ta razpoka je zadostovala, da se je sprožil plaz.

Šlo je za nepredviden dogodek. Azurmendi ga opiše takole: »Nisem pričakoval, da bom v svojem življenju srečal kaj podobnega. To je bilo veliko presenečenje. Ni imelo nobenega opravka s tem, česar sem vajen. Bil sem presenečen, rekel sem si, da se splača prisluhniti in postopoma sem vstopil v čustveno stanje občudovanja. [...] Občudovanje je gibanje, ki te privede v to, da se vživiš v to, kar ti je najbolj drago, saj tega nisi pričakoval.«

Občudovanje je bilo tisto, kar je narekovalo metodo hoje, ki jo je opravil Azurmendi, in bi jo lahko strnili v naslov našega Začetka leta: »Ugledaš lahko le tisto, kar občuduješ«. To, da je sledil temu občudovanju do neznanega novinarja, ki je govoril po radiu, in nato mnogim ljudem, ki jih je srečal po njem, ga je privedlo do tega, da je podvomil v dogmo sociologije, po kateri se raziskovalec ne sme poistovetiti s predmetom preučevanja, saj s tem krši pravilo nevtralnosti, ki ga je potrebno spoštovati, da lahko napreduje v spoznavanju. Azurmendi se je moral postopoma odrešiti tistih filtrov, vseh tistih plašnic, ki jih je moral nadeti med svojo kariero. »Pravil sem si: 'To stvar sem imel na doseg, zakaj je nisem pogledal? To moramo obrazložiti'«. Ugledaš pa samo to, kar občuduješ. Ugledaš – resnično opaziš, vidiš, razumeš samo to, kar te presune

(«*affici aliqua re*»), te privlači, te prevzame. Oko se odpre le takrat, ko se zgodi srečanje.

Da bi razložil, kar se mu je zgodilo, je napisal *Objem*,⁵ ki bo priporočena knjiga za naslednji mesec: »Pri pisanju knjige sem želel pokazati, da je to, kar sem videl, v meni vzbujalo presenečenost in veliko vznemirjenost. A želel sem pokazati tudi, zakaj tega nisem ugledal«. Video, ki ga bomo pogledali, in knjiga *Objem* nam kažejo na zanesljivega pričevalca, ki nam pomaga razumeti, zakaj mi ne vidimo. Tudi on sam ni videl, dokler se ni zgodilo neko srečanje. Zato se izgubimo v nič, tako kot je on zabredel v nič ideo-logije.

Pri svoji starosti in s svojo zgodbo je *bil pripravljen* gledati (šole, karitativne dejavnosti, življenje družin v Bratstvu), da bi poskusil razumeti »vzročne in časovne sponе svojega čudenja«, pravi, »in ugotoviti posledice«. Tako je opazil vse, kar je bilo pred njegovimi očmi, pa tudi česar ni videl.

»To življenje, ki je tako lepo, da bi ga želel živeti, način življenja teh ljudi, ki ga prežema predanost, radost: kako je možen tak način življenja?«, se sprašuje Azurmendi. In dodaja: »Lahko imaš preblisk. Imamo krasne, sijajne ljudi, ki imajo prebliske, pa potem propadejo«. Zato zaključí: »To dejstvo lahko pojasnimo samo na en način: da je to, kar govorijo, resnica, da je resnica res resnica v delovanju. [...] Resnica poraja življenje. Ta način življenja je proizvod nečesa: pravijo, da je to Jezus Kristus. [...] Te osebe so tiste, ki mu sledijo. In tako narediš dva plus dva. In rečeš: 'Moram verjeti v to, ker verujem v živega Jezusa'. V Boga pa ne bi verjel.

⁵ M. Azurmendi, *L'Abbraccio. Verso una cultura dell'incontro* (Objem. Za kulturo srečanja), Bur, Milano 2020.

[...] V nekem trenutku si prisiljen, da se vprašaš: »Kako se lahko vsi motijo in to istočasno?« Tudi sovražniki so vedeli... In Ga niso poznali. Janez in Andrej sta šla z njim, a Ga nista poznala.«

Torej pogledjmo in prisluhnimo skupaj.

OBJEM

Prepis [televizijskega intervjuja](#)
[z Mikelom Azurmendijem](#),
ki ga je za Meeting 2020 Special Edition
pripravil Fernando de Haro,
ob objavi knjige *Objem*
pri založbi BUR Rizzoli.

Fernando De Haro. *Azurmendi, Mikel!*

Mikel Azurmendi. Fernando, kako si?!

- *Po tolikem času se končno srečava!*

- Kaj mi boš povedal o sebi? Ne bova se objemala, nič od tega ne bova počela.

- *Objem je v tem. Objem ni mogoč.*

- Kako si?

- *Dobro, lepo je tukaj, vse imaš lepo negovano.*

- To je delo, delo je pomembno.

- *To je vrt.*

- To je manjši vrt, zraven hiše. Imam še enega, s paradizniki. Če bi jih rad videl, jih bova pogledala popoldne, tam na drugi strani ulice je.

- *Se lahko pogovoriva o Objemu?*

- Pa dajva.

- *Na prvih straneh te knjige imam občutek, kot bi jih lahko bolj poslušal, kot pa bral.*

- Da, potrebno jim je prisluhniti ...

[Fernando de Haro vklopi posnetek odlomka iz svoje radijske oddaje:]

- *Da sklenem oddajo sem izbral fotografijo, ki se je pojavila na notranjih straneh Vanguardie.*

- To je novinar Fernando de Haro, v Copeju, vo dajji ob 6.30, malo preden se zaključí ob 8.20.

[Posnetek se nadaljuje] »... *in pred steno temnopolta ženska, oblečena v črno jakno. Ženski je ime Rita, obraz si pokriva z rokami ...*«

– *Kje si bil, ko si to poslušal?*

V kuhinji. Zjutraj vstajam ob 6.00 ali 6.30 in ob vikendih poslušam tega novinarja, za katerega pozneje izvem, da mu je ime Fernando de Haro. In ne vem, kdo je to.

– *Pred tem se torej nisva poznala.*

– Ne, jaz sem te slišal v bolnici. Bil sem hospitaliziran...

– *Zakaj si bil hospitaliziran?*

– Dolga zgodba, ki sega v leto 2014, šest let nazaj. Boleham zaradi artritisa na rokah, zato delam, da ne izgubijo moči. Svetovali so mi neke injekcije, šest jih je bilo. Ob četrti sem imel krizo. Teh injekcij ne bi smeli dajati brez nadzora nad pljuči, jaz pa sem jih dobil štiri. Nisem mogel hoditi, nisem mogel do tega mesta. Bilo je 7. julija in sem se odločil, da grem v bolnico umret. Svojemu sinu sem rekel: »Pelji me v bolnico, umret grem.« Opisal sem mu stanje: »Nikomur nisem nič dolžen, hiša je odplačana.« V bolnici so mu štiri večere zapored povedali, da mi ne bo uspelo dočakati jutra. A sem ga dočakal. Želel sem umreti in sem naredil sem dovolj, da bi umrl. V bolnici sem imel ta prenosni telefon ... in sem te poslušal neke sobote zjutraj, spal sem zelo malo. Sedaj spim malo več, Poslušal sem in si rekel: to me zanima. In vsako soboto in nedeljo, od 2014 do 2017, sem te poslušal. Točno vem, kaj misliš. Kaj meniš o stvarnosti, o novicah glede stvarnosti, kaj meniš o sebi, ki podajaš novice o stvarnosti. To so tri pomembni vidiki. Vse to me je zanimalo in tako sem te poslušal. Poslušal sem te v kuhinji, kjer imam mali radio.

- *Knjiga se začne z nekaterimi od tistih fotografij, ki sem jih jaz komentiral ...*

- Tako sem začel ...

- *Zato si knjigo začel na ta način ...*

- Začel sem tako, a kdo začneš na nek način, ne veš, zakaj to počneš ... ali pač, vendar me je začetek oblikovanja knjige stal veliko napora. Poldrugo leto sem zbiral zapiske in sem sklenil napisati knjigo o tem tako posebnem plemenu. Nisem pričakoval, da bom v svojem življenju srečal nekaj podobnega. To je bilo veliko presenečenje. Popolnoma izven tega, česar sem vajen. Bil sem presenečen, rekel sem si, da se splača poslušati in postopoma sem vstopil v čustveno stanje občudovanja.

- *Preden mi spregovoriš o tem občudovanju, bi mi pokazal še drugi vrt?*

- Pojdiva na ogled.

Presenečenje, ki ga človek občuti, to presenetljivo dejstvo, da najdeš nekaj ali nekoga, ali knjigo ... in ugotovi, da bi to lahko bilo zanj zanimivo, se spremeni v občudovanje. Občudovanje je gibanje, ki te privede v to, da se vživiš v to, kar ti je najbolj drago, saj tega nisi pričakoval. To je nepredvidljivo. Obstaja na tisoče spisov, ki govorijo v tem. Občudovanje je to, kar te privede do tega, da soglasaš s tem, kar si srečal, ker hočeš postati ravno tak kot tista stvar.

- *Presenetljivo je, da si ti od vedno sociolog, antropolog, napisal si veliko študij ...*

- Da.

- *Spomni se na El Ejido, imigrante itd. ... Tu spreminjaš metodo. V sociologiji velja dogma, da se ni mogoče navezati v skupnost z objektom, ki ga študiramo. Ti pa mogoče zaradi občudovanja prekršiš nevtralnost opazovalca.*

- Točno tako. Sociologija, od Durkheima do Webra, pravi, da se je potrebno soočiti s človekom z znanstvenim pristopom, določati količine in objektivizirati. Najbolj zanesljivo je določanje kvantitete. Zato so statistike tako razvite, le zato. Gre za verovanje ... prepričanje, ki ga delijo Durkheim in ostali, da je razlaga človeka enakovredna razlagi minerala, da so človeška dejstva v isti kategoriji z dejstvi sveta, socialnimi dejstvi. Odločil sem se, da bom razložil, kaj se zgodi začudenemu pogledu. Vsi ostali nočejo videti, kaj se dogaja. Pravil sem si: »To stvar sem imel na dosegu, zakaj je nisem pogledal? To moramo obrazložiti«. Vsak sociolog mora razložiti, zakaj je nekaj pogledal, ko pa je imel to stvar vedno pred seboj. Lahko bi ga gledal samo, ko ga občuduješ, ko meniš, da je v tem nekaj dobrega zate. Človek ima vedno v sebi neko zanimanje, ko gleda, in to velja tudi za sociologa. Sociolog gleda, da bi videl tisto, kar bi rad videl. To, kar sem se odločil storiti v knjigi *Objem*, je opredelitev vzročne in časovne povezave mojega čudenja. Začel sem s tabo, ker se je takrat zgodila eksplozija, kot pri Savlovem konju. Padec s konja ali Martinov plašč, ki daruje revežu ... Tu imamo padec s konja, ko nekaj poslušam. To je srečanje s tabo, z neko osebo, ki se pojavi vmes, s tvojim glasom ... lahko je knjiga, katerakoli stvar. Rekel sem: »Všeč mi je, lahko bi imel tako mnenje do stvari, ki se dogajajo, zakaj ga nimam?«

- *Začneš s primerjavami.*

- Začneš si govoriti: »Zakaj nimam takega mnenja?«, in tedaj začnem ponovno sestavljati svoj jaz in opredeljevati meje svojega jaza, od koder te bom gledal in poslušal. Tega sociolog ne bo nikoli počel. Sociolog je zjutraj bel, popoldne črn, jutri rumen, popoldne rdeč.

Lahko se spreminja. Poglej našega predsednika ...

– *Še nekaj drugega me je presunilo v knjigi, saj prekine z neko prepuščenostjo dogajanju. Knjiga je polna imena, najprej sem tu jaz, potem Javier Prades, potem Macario. To so posebne zgodbe, iz katerih črpaš spoznanje.*

– Srečanja, to so srečanja ...

– *Razsvetljenje pa trdi nasprotno: da bi dosegel spoznanje, je potrebno seči do univerzalnega, medtem ko pa ti stremiš k posebnemu.*

– Zakaj bi stremeli k univerzalnosti? Univerzalnost je fikcija. Univerzalnosti ni nikjer. Ne obstaja. Ti lahko oblikuješ hipoteze na podlagi izkušenj, ki si jih doživel. A to so le podobe. Želel sem opredeliti vzročne in časovne vezi svojega čudenja. Moj naslednji objekt čudenja je bil Prades. Prades je oseba, ki sem ji pisal po osmih letih, ko mi je on vsak Božič pošiljal voščilnice, saj sva se leta 2002 srečala v Madridu na okrogli mizi o priseljevanju in večkulturnosti. Pisal mi je in jaz mu nisem prav nikoli odpisal! Po svoji bolezni sem sklenil, da bom počel dobre stvari, kolikor bom še zmoget. Prva stvar, ki sem jo storil, je bila ta, da sem mu pisal in se mu opravičil: »Osem let ti nisem odpisal, nisem odgovoril na tvoja voščila, opravičujem se«. Odgovoril mi je, da bo prišel mimo San Sebastián in da bi se lahko srečala. Mogoče se vam zdi banalno, a pogovarjala sva se o razsvetljenstvu. Našla sva skupno točko, čeprav sva imela različni izhodišči. On je izhajal iz znanja, jaz iz etike. Več let sem poučeval etiko na fakulteti, dokler nisem prešel na antropologijo. V Pradesu naletiš na človeka, ki te posluša, te sprašuje ... ki te preseneča, a je tudi on sam presenečen, predvsem zaradi dejstva, da tudi ti potrebuješ pogovor z njim. Presenečen je, da ga gle-

daš, in to te še bolj preseneti. Njegov pogled prodre vate in te pomiri. Povabil me je v Madrid na srečanje, svoji ženi Irene sem rekel: »Ne grem.« In ona: »A rekel si mu, da boš šel«. Res je, rekel sem mu, da grem. Želel sem, da se spoprijateljim s tistim človekom, ki me gleda na tako poseben način, me razume in posluša. Šel sem na EncuentroMadrid. Da sem res krenil tja, sem se moral prepričati, kaj imam jaz s kristjani?

– *In prideš tja in praviš, da je bilo kot na Prazniku človeštva, ki si ga videl v Parizu.*

– Da, spomnil me je na *Fête de l'humana* ... devet let sem živel v Parizu, prej sem eno leto delal v tovarni. Bil sem na prazniku človeštva leta 1970, ker sem se opredelil za markista. Nikoli nisem bil v komunistični partiji, vendar sem ji bil blizu. To je bilo leto sojenja v Burgosu, francoski in španski komunistični partiji sta se razširili po vsej Evropi. Udeležil sem se srečanja v Švici in Belgiji, ki ju je organizirala komunistična partija. Videl sem, kaj je komunizem in nisem nikoli simpatiziral s tisto stranko. Na EncuentroMadrid sem srečal samo človeškost. Nisem srečal *Fête de l'humana*, ampak človeške ljudi, srečam ljudi, ki so nasmejani, ki prihajajo in odhajajo v tišini. Se pozdravijo, se objamejo, te poslušajo, te sprašujejo. Otroci, ki tekajo naokrog ... Nasmehi, veselje ... Začuden sem. Nisem si predstavljal česa podobnega.

– *Ko sem jaz začel poslušati tvojo kritiko razsvetljenstva na EncuentroMadrid, sem bil zelo presunjen. Mislil sem: »Ta človek, ki ima v glavi vso moderno in sodobno filozofijo, izvaja kritiko razsvetljenstva, ki se je v Španiji ne loti nihče«.*

– To je tisto, o čemer sem govoril s Pradesom. On mi je rekel: »Povej, kar misliš!«

- To je plaža Ondarreta, ki se zlije v tisto v La Conchi. Deli jih Pico de Oro, tam je bila palača, kjer se je rodil in živel kralj Juan Carlos. To je prvo jedro San Sebastián. V 11. stoletju je obstajalo le to, pa še samostan.

- *Je to tvoja sošeska, Ondarreta?*

- To je moja sošeska. Rodil sem se malo višje, v Cuesta de Igueldo. Moj oče je tu imel ogljastvo. Tu je bil zapor.

- *Stopil si v semenišče. Si pri dvaindvajsetih letih sam izstopil ali so te izključili?*

- Izključili so me, bil sem star 21 let. Izključili so nas šest, pet in še enega, ki je z nami odšel prostovoljno. Izključili so nas brez pojasnila, zato sem šel prosit za pojasnilo, zakaj so to storili. A veš, kaj je bil razlog?

- *Kaj?*

- Rekli so mi: »Rekel si, da morajo vsi duhovniki poznati baskovščino.«. Rekel sem, da ja, in da »če sem to rekel, to tudi mislim«. In to je bil razlog.

- *Kaj je bilo takrat zate krščanstvo? Nekaj, česar se naučiš, doktrina, nekaj usmiljenega?*

- Nekaj med mitom in doktrino, zakramentalni del je bil mit, vse je bilo skupek pravil in izpovedi vere, nič drugega. To, kar je pritegnilo mojo pozornost, je bila pravica. Kaj je pravica? Zakaj ni pravičnosti? To je bila Francova doba, 1962 ali 1963.

- *Stopil si v organizacijo ETA leta 1965, v mojem rojstnem letu.*

- Da, prej sem dve leti delal v tovarni. Ko so me izključili iz semenišča, sem hotel izvesti to, čemur vi pravite »preverjanje hipoteze«. In sem to tudi storil. Moja hipoteza je bila, da potrebujemo družbeno pravičnost in da jo je nemogoče doseči v sklopu režima, v katerem

smo živeli. Želel sem preveriti, kako je v drugih režimih, v svetu dela. Šel sem v Nemčijo in v Pariz delat k Hutchinsonu. In v Parizu se je zgodilo nekaj neverjetnega, našel sem izredno osebo (srečal sem jih tri, a le ena je bila izredna) iz organizacije ETA. Zbežala je iz Francije po nekem ropu, a se je odločila, da se vrne. Dala mi je v branje Ho Chi Minha, Truonga Chinha, Che Guevaro... Bil sem očaran. To je bilo presenetljivo srečanje. Šel sem v Pariz, da bi študiral, govoril sem z rektorjem, bil sem na tem, da se vpišem, a prav takrat so mi prijatelji iz ETE rekli, naj se vrnem na študij v Španijo in jaz sem bil vedno bolj naklonjen njihovim idejam.

– *Kaj pa slavne volitve ... Julen Madariaga je bil tvoj šef?*

– Šel sem in šef ETE, Paxti Iturrioz, me je poslal na delo v Pasajes, da bi med poletjem oblikoval sindikalno celico. Celo poletje sem delal kot razkladač. Porajalo se je prijateljstvo s Paxtijem Iturriozem. In tiste jeseni 1966 je prišel nekdo od zunaj, Julen Madariaga, nas zbral vse v San Sebastiánu in nam rekel, da moramo Paxtija ubiti še isto noč. Razglasili smo volitve in on si je pridržal pravico do dveh glasov. Na mizo je položil pištolo in rekel: »Ubiti ga moramo še nočno«. Vsi smo imeli kepo v grlu. Glasovali smo in »ne« je zmagal za samo en glas.

– *In ta dogodek te je zaznamoval ...*

– Zaznamoval me je res globoko. Vstopil sem v organizacijo in prva stvar, ki jo zahtevajo od mene, je, da ubijem človeka. Pogledam okoli sebe in vidim ljudi, ki so reve, ne taki kot jaz. Grozno je, ko glasuješ o uboju. Kdo si ti? Takrat moraš obračunati sam s sabo. Nekaj ni v redu. Nisem zbežal iz ETE, zvilo me je, a nisem šel na skupščino. To je bila peta skupščina, prvi

del. Moj prijatelj, ki je bil šef, me je povabil; »Moraš priti!«, tako sem šel na drugi del šeste skupščine in sem se od tam vrnil z majhno nalogo, zaradi katere sem zapustil študij, saj sem se vpisal na ekonomijo. Tako sem vstopil v ETO. Na dan *Svetega rešnjega telesa* leta 1967 smo oropali trgovino, sredi akcije, ko smo morali vdreti v trgovino skozi izložbo, je prišla Guardia civil in streljala name. Bili so le dva metra stran, lahko bi me ubili. Zbežal sem v gore in tam ostal tri tedne. Leta 1969 smo oblikovali nekaj skupin za prenovo ETE in smo predlagali, da bi odložila orožje in prenehala z ubijanjem, saj se je leta 1968 zgodilo nekaj hudega. Tovariš, ki je prevzel moje mesto, ker sem zbežal, in tisti, ki sem ga uvedel v ETO, onadva sta ubila prvo Guardio civil, Joseja Pardinesa. To je bilo leta 1968, jaz sem bil takrat v Parizu, videl sem vse to in se poistovetil z mrtvimi. Extebarrieta je umrl, ker je izvlekel pištolo in je Guardia civil streljala nanj. Takrat sem pomislil: »To bi moral storiti jaz.« Pravzaprav sem sebe videl kot morilca.

- *Kaj je zate pomenilo tisto obdobje? Nekaj let pozneje je tu v središču San Sebastiáná ETA ubila Gregoria Ordoñeza, v neki restavraciji.*

- Leta 1995 je minilo 30 let. Da boš lažje razumel to zadevo z Ordoñezom, na osebni ravni sem se jaz boril proti ETI, s svojimi študenti, a nikoli politično, javno. Nekaj javnega sem storil takrat, ko so ubili Ordoñeza, ki naj bi postal župan v San Sebastiánu, saj je dobil največ glasov Ljudske stranke. Tedaj smo priredili skupščino na univerzi, to je bila prva in edina skupščina na univerzi v Baskiji. Nikoli ni bilo druge skupščine razen tiste, ki smo jo priredili dan po uboju Ordoñeza. Savater je o tem pripovedoval, ker je bila njegova žena z

nami. Bilo nas je pet profesorjev, vsem petim so potem grozili. Pošiljali so nam živalsko drobovje.

– *Peines de los Vientos* Eduarda Chillide. Chillida živi tam gor. Napisal je krasno misel. Zahod, vzhod, veter prihaja od tam. Mi mu pravimo »veter gallego«. Chillida pravi, da mora v San Sebastián veter vstopiti počesan. Poglej, tam je San Sebastián. Delci pridobijo smisel le v kontekstu. Glavnik, metla ali krtača so skupek ščetin, ki imajo smisel ko so skupaj, tako kot človek.

– *Medtem pa ubijaš jajca ...*

– Pripravil ti bom frtaljo s polenovko. Pripravil sem polenovko s čebulo.

– *Je polenovka že razsoljena?*

– Polenovko je treba najprej razsoliti in nato ji dodamo čebulo, jaz pa dodam tudi malo paprike. Drugi to pripravijo na drugačen način, a sedaj boš videl, da boš jedel krasno frtaljo.

– *Vrniva se h knjigi. Ti si veliko časa posvetil vzgoji, obiskal si več šol gibanja Občestvo in osvoboditev in presunil te je način vzgajanja. Kaj je pritegnilo tvojo pozornost?*

– Vzgoja ... Mi smo bili učitelji. Najprej me je prese-netilo to, da se profesorji iz gibanja nimajo za učitelje in ne uporabljajo besede »učitelji«. Zanje je bistvo v vzgoji. Med vzgojo in poučevanjem je velika razlika. Poučevanje lahko izvaja robot. Vzgajanje pomeni, da ljubimo učenca, in videl sem, kako to počnejo. Videl

sem ljubezen, strast, predanost, ki so jih vlagali v vse, kar so počeli. Na hodniku šole Kolbe ali Newman sem videl napis: »Ti si dar«. Otroku, ki se uči govoriti, še preden se uči pisati, povedo, da je on dar. Ali veš, kaj to pomeni? Učijo otroka, da je dar, da so tudi drugi dar, da obstaja nekdo, ki nas daruje. To je zanj bistveno. Otrok ... na ta način mu lahko razložiš, kaj je stvarnost ... njegov prvi uvod v stvarnost, prvi koraki v svet ... on že ve, da je deležen daru. To me je osupnilo.

Jaz uporabljam malo soli.

- *Tudi jaz, dviga mi pritisk.*

- Dviga pritisk in znižuje pozornost. *Atención*, kot pravimo v baskovščini.

- *Druga zadeva, ki se me je dotaknila, je usmiljenje. Ko prideš med ljudi iz Bocatas, to so ljudje, ki se ukvarjajo z odvisniki, v Cañadi Real, kjer so vsi odvisniki ... Tja sem šel zaradi reportaže tja in je res grozljivo, saj so mnogi izmed njih kot duhovi. In se prestrašiš ...*

- Tam sem ostal dve uri, z Macariom. On ni bil nikoli tam in je prišel zato, ker sem mu to jaz predlagal. Rekel sem mu: »Odidimo od tod, to je absurdno; kaj počnejo tukaj, koga rešujejo?«. Moj koncept usmiljenja je tisti, ki ga je opisal Max Weber, kot pravim v knjigi. Povzel sem ga po delu Gospodarstvo in družba, ki ga poznam dobro, povzel sem poglavje, v katerem pravi, da je »usmiljenje dajanje miloščine potrebnim«. Mislil sem, da je usmiljenje dajanje miloščine potrebnim. In sem vprašal mlade: »Zakaj tukaj delite lečo tem ljudem?«. Pa pride tja temnopolt človek, ki se komaj drži na nogah, pri hoji si pomaga s palico, tam je bila stojnica. S pulta vzame mleko in ga da v nahrbtnik, vzame zavojček piškotov in odide, ne da bi dvig-

nil glavo. Rečejo mi: »Tukaj smo, da se izpraznimo sebe.« To zahteva razmislek, veliko je treba govoriti, da lahko razumemo, kaj pomeni, izprazniti se sebe. Izprazniti se, pomeni biti pripravljen, da ti rečejo kar koli in da ne odgovoriš. Ti si tam, da bi nekaj prejel. Če se ne izprazniš, ne prejemaš. Moraš se izprazniti svojih predsodkov. Bila sva polna predsodkov, jaz in ti: »Kaj počnemo tukaj?«.

- *To so bile tudi moje misli.*

- To je predsodek, a mi nimamo obveznosti, da nekaj dajemo. Najprej se izprazni sebe. Bodi tam, čakaj, nekaj potrebujejo. Tudi Jezus je storil tako. Izprazniti se sebe pomeni biti pripravljen na to, da si ljubljen. In da ti nekdo daruje nekaj, da ti nameni besedo. Veš, da se je kdo iz *Cañade* celo rešil.

- *A velikokrat rezultatov ni.*

- Ni rezultatov, resnici na ljubo so v štiriindvajsetih letih rešili le par ducatov ljudi. A oni so bili rešeni. Darovali so se.

- *Pripraviva frtaljo?*

- Jaz bom pripravil *taccole*, tukaj je kunec. Ta lonec je za *taccole*.

- *Šel si s skupino družin, s Ferránom. Presunila te je vzgoja, usmiljenje in nenadoma te presune še edinost med tistimi družinami.*

- Vidim, da slediš poglavjem v knjigi. Ko smo bili na vrtu, sem ti hotel reči, da je moja težava pri pisanju te knjige bila v tem, da je zame to, kar sem opisal, izredno presenetljivo in ganljivo. Želel pa sem tudi pokazati, zakaj nisem tega prej opazil. Moral sem združiti različne trenutke vznemirjenosti, čudenja, kar sem opredelil kot »občudovanje«. Kakšne časovne razmake ima to občudovanje, zakaj sta minili dve leti...

- *Gotovo, to iskanje je dolgo ...*

- Pa tudi kakšne so vzročne točke. Sprašuješ me o tem, kar me je presenetilo. Povedal ti bom tako, da bo tvoje vprašanje razumljivo, saj niso vsi prebrali knjige in se sprašujejo: »Zakaj pa to sprašuje?«. Videl sem veliko ljudi, ki so se tam srečevali. Bil sem takoj eden izmed njih. Prva stvar, o kateri so me vprašali tam v Masii je bilo: »Pripoveduj nam o svojem življenju. Povej mi kaj o sebi«. Mislil sem, da gre za terapevtsko skupino. Razumel sem smisel, ki ga ima zanje moje pripovedovanje. To sem razumel hitro, med pogovori. To ni skupinska terapija, to je Božja terapija. In kakšna je ta terapija! Da lahko razlagaš življenje, je prvi korak ta, da imaš svojo identiteto. Palčica ne govori o svoji zgodbi, o njej govorijo drugi. Ko ti pa rečejo, da moraš pripovedovati, pripoveduješ o svojem življenju. Problem je v identiteti, ali zmoreš pripovedovati enotno zgodbo o sebi od otroštva do danes. Velika težava identitete, kot je dokazala sociologija, leži v tem, da se oseba v dobi po Sartru znajde v težavah ...

- *To je težava pri kontinuiteti identitete.*

- Kajti nekdo meni, da je gospodar samega sebe, da ima svoje preference, da je gospodar samega sebe in počne le to, kar ga zanima, kar mu daje zadoščenje in kar želi. V vsakem trenutku prehaja od ene stvari k drugi. To vsi dobro vemo. Težava je v tem, da to, kar združuje vse naše spremembe vedenja v en sam jaz, da se vse te razlike v vedenju nanašajo name: ta »jaz« sem jaz in sem gospodar samega sebe in odgovarjam zase in za svoja dejanja. Naprej, lahko naredim prehod od otroštva do mladosti in od mladosti do tega trenutka. Jaz sem isti. Jaz sem jaz, tudi če nisem jaz, ker sem se spremenil.

– *A imamo kontinuiteto jaza.*

– Kontinuiteta je v dejstvu, da sem gospodar sprememb svojega ravnanja. Kajti končno je jaz v tem, v obnašanju.

– *Ni abstrakten.*

– To dejstvo sem videl tam. In sem videl, zakaj to počnejo. To preprosto ugotoviš. To počnejo, ker Bog obstaja. Zanimivo, da sem to videl na poroki. Par sem vprašal: »Kaj je med vama, možem in ženo?« In sta mi odgovorila: »Med nama je Bog«. Prosil sem za pojasnila na levo in na desno, a potem ugotovil, da je Bog vedno element, ki lahko združuje dve življenji.

– *Kajti v nekem trenutku, ko si v tisti bitki, se spominjaš Wittgensteina? Ti si veliko preučeval Wittgensteina in v knjigi citiraš odlomek iz Dnevnikov, kjer pravi: »Razen če me Bog ne obišče«. Zakaj se sredi bitke spominjaš Wittgensteina?*

– Zame predstavlja Wittgenstein eno izmed štirih ali petih najbolj pomembnih osebnosti 20. stoletja. Imel je vse. Odrekel se je denarju in slavi in odšel v švicarsko vasico, da bi poučeval, bil je izredna osebnost. Njegov lik, njegova filozofska razmišljanja. Njegov *Tractatus: Filozofska opažanja* ... Trikrat, če ne še večkrat, sem prebral Carronovo *Razoroženo lepoto* in našel citat iz Wittgensteinovih *Dnevnikov*: tako si bolj želimo odrešenja! Kje je? A pravi, tukaj smo, sedimo ob svoji mizici, pod strešnim oknom se prikaže žarek svetlobe in ga gledaš, to je znamenje absolutnega, h kateremu bi se rad povzpел. A ostajam priklenjen k zemeljskim stvarim. In tu se ustavim, razen če ne pride Bog do mene in me razsvetli. Razumel sem, kje se Wittgenstein ni predrznil. V njegovih *Dnevnikih* je vedno agnostik, ki se boji odkritja

resnice. Raje pravi: »Jaz ne vem, mogoče, ampak ... Naj pride luč name!«. Ne morem presojati Wittgensteina, njegovega konca, kje je on danes. Občudujem ga. Menim, da se ni zavedal, da se kot agnostik upira. Lahko bi rekel: »In če bi se dvignil k luči? Zakaj se ne povzpnem in pogledam?« To je tisto, kar sem želel storiti jaz: povzpel sem se k strešnemu oknu in pogledal. In sem videl vas!

- *Ugotovil si, da ne moreš ostati negiben.*

- Če bi storil kot Wittgenstein, bi le ponavljal. Vedno se trudim, da grem preko.

- *Ta frtalja je krasna!*

- Naslednja bo še boljša!

- *V Objemu je odlomek, ki me je zelo očaral: ti si pred tem plemenom, ki ga preučuješ, in v nekem trenutku presodiš, da bi lahko sklepal, da to, kar gledaš, ni le posledica Boga, ampak utelešenega Boga. Ne zapreš vprašanja s trditvijo, da se ti ljudje obnašajo tako, ker so pod vplivom kolektivne nevroze ali zaradi sublimacije svojih želja. V nekem trenutku v knjigi trdiš, da je hipoteza verodostojna. Kako si prišel do tega prehoda?*

- Nanašaš se na enega izmed zadnjih prehodov, kjer opravi nekakšne račune: »To tako lepo življenje, ki bi ga želel živeti ... kako je način življenja teh ljudi, ki sestoji iz predanosti, radosti, sploh možen?«. Lahko imaš preblisk. Imamo krasne ljudi, ki imajo prebliske, a potem propadejo. Ti pa vidiš ta življenja, jaz sem jim sledil dve leti, tem ljudem, družinam, in vem, da je to nemogoče, razen po čudežu. In čudež je ta družina, drugi čudež je tista oseba. Vsepovsod čudeži. In to je zelo skrivnostno. Način življenja mi postavlja vprašanje: »Zakaj ta način življenja?«. Lahko imaš preblisk leto ali dve, ne pa celo življenje ... Tvoje življenje, nas-

lednje življenje, taka življenja obstajajo že dvatisoč let. Mislim, da so kristjani dvatisoč let živeli, tako kot živite vi, in olepšali človeštvo, omogočili so, da cveti usmiljenje, ljubezen. Sociologi ne govorijo o tem, ker jih to ne zanima. Ne govorijo o Občestvu in osvoboditvi ali drugih kristjanih, ki jih jaz poznam a obstajajo, vem, da obstajajo tudi druge bratovščine, bratstva. Zato se sprašuješ. Lahko bi razlagal življenje kar lep čas, a za razlago družin, življenja, generacij, ki utelešajo dobroto ... Za to je ena sama razlaga: da je to, kar govorijo, res, da je resnica res resnica v delovanju. Resnica vedno deluje. Resnica poraja življenje. Ta način življenja je proizvod nečesa: pravijo, da je to Jezus Kristus. Če potrebujem tisto življenje, če ga občudujem, moram z občudovanjem gledati na gonilca tega življenja. In to je vse. Tedaj razumeš, da je tisti gonilec bil človek. Učlovečeni Bog. Le tako lahko razumeš. Bil sem profesor primerjalne zgodovine religij. Rad bi zaključil takole: bogovi, ki jih preučujemo, so vsi abstrakcije. Nikoli ni bilo človeka, ki bi govoril kot Jezus: »Odpuščajte si, ljubite se, obiskujte bolne, nahranite lačne, bližnji je pomembnejši od tebe, življenje ni dano zato, da bi ga imel zase, ampak zato da ga daruješ, če boš skušal zadržati življenje zase, ga boš izgubil«. V vsem človeštvu, pa sem prebral na stotine knjig o religijah, ni nihče govoril na ta način. In Jezus ni le govoril o teh stvareh, te osebe so tiste, ki mu sledijo. In tako narediš dva plus dva. In rečeš: »Moram verjeti v to, ker verujem v živega Jezusa«. V Boga pa ne bi verjel.

- *Zakaj?*

- Ker je Bog ideja. Najprej filozofija, nato religija in potem teologija, so se ujele v past reduciranja Boga na idejo. V tem je razlika. Ne govorimo o Bogu. Govori-

mo o človeku, ki je bil Bog in nas uči, kam naj gremo.

– *Spominjam se dneva, ko si nam rekel: »Kaj pa če je res, da je Jezus vstal od smrti?« Boril si se z verodostojnostjo tistega pričevanja.*

– V nekem trenutku si prisiljen, da se vprašaš: »Kako se lahko vsi motijo in to istočasno?« Tudi sovražniki so vedeli. In Ga niso poznali. Janez in Andrej sta šla z Njim, a Ga nista spoznala. »Učenik je«. Z učenikom sta preživela dve ali tri leta. Vsak bi iz te izkušnje prišel globoko spremenjen! Vemo, da je tu vstajenje. Vstal je in nam rekel, da bomo vstali od mrtvih.

– *Mikel, hvala, da si napisal Objem. Hvala za ta pogovor, za to kar si ustvaril v zadnjih letih.*

– Gotovo se moram jaz zahvaliti vam. Zahvalim se tebi, da si bil vedno za mikrofonom v teh štirih, petih, šestih letih. To je bil preblisk. Jaz se ti moram zahvaliti, Fernando. Tiste oddaje so naju pripeljale sem. Nikoli ti ne bom dovolj hvaležen.

– *Hvala, nikoli ti ne bom dovolj hvaležen za srečanje s tabo.*

Hvala, Mikel.

Sklep

Julián Carrón

Tako kot Azurmendi je vsak izmed nas povabljen, da najprej *pogleda* to, kar se dogaja pred njegovimi očmi, to, kar se dogaja sedaj. Zakaj menim, da je to tako pomembno za vse nas in za naše medsebojno spoštovanje? Če ne gledamo tega, kar se dogaja, Kristusovega dogodka, ki se dogaja, če ne sodelujemo pri njem, ne moremo hoditi in torej niti prispevati k drugim dogodkom. V igri je življenje in sicer v spoštovanju do tega, kar se *dogaja sedaj*. Ostalo ga ne more spreminjati. Ne moremo nadomestiti dogodka z razlago, interpretacijo, naukom. To bi le povečalo nič! In res se za mnogimi razgovori skriva prav nič. To je razvidno po dejstvu, da se zaradi teh razgovorov ne spreminjamo in da se jih na koncu naveličamo. Noben razgovor pa ne more izbrisati tega, kar se je poleti zgodilo v mnogih ljudeh.

Prav ob dogodkih preverjamo, ali smo res pripravljeni gledati, se pustiti presenetiti, kakor smo to videli pri Azurmendiju, kakor se je zgodilo vsem, ki so se znašli pred ozdravitvijo sleporojenega. Ni je stvari, ki bi lahko bolj izzvala naš nihilizem, naš nič, kot to lahko stori dogodek. Le »nova človeškost, ki je drugačna, bolj resnična, izpolnjena, bolj vredna želje [...] lahko naredi preboj v naši človeški vesti, še posebej to velja za sodobnega človeka«. To je edini dogodek, »ki ga lahko

začutimo kot povabilo, ki nas očara in osvobodi«. ⁶ Le z dogodkom, ki se dogaja sedaj, v tvoji in moji zgodbi, je mogoče izkusiti, da je Kristus upanje v sedanjosti, nekaj, kar premaguje sedanjost in napolni prihodnost z upanjem.

To smo prepoznali že v mnogih pričevanjih letos poleti. Neka palestinska ženska je videla skupino romarjev gibanja, ki so prišli iz Italije, pozneje je o tem srečanju pripovedovala na Mednarodnem srečanju odgovornih. Do tistega srečanja je ona dejstvo, da se je s svojimi otroki rodila v Palestini, doživljala kot prekletstvo. Po srečanju pa se je, po mnogih letih, ko si je želela zbežati od tam, odločila, da ostane na svoji zemlji. Doživela je srečanje, ki je spremenilo njeno presojanje, njen pogled na vse. Kaj je izkusila prijateljica našega gibanja, Xiao Ping, ki je težko bolna, da je postala »utripajoče srce« Taipeija? Rekla je celo: »Pred kratkim sem razumela, da moja naloga ni toliko v tem, da se učim soočanja z bolečino ali prihajajočo smrtjo, kot v tem, da moram uporabiti čas, ki ga imam še na razpolago, da vsem povem, kaj sem srečala«. ⁷ Ona je razumela, kaj je v sedanjosti najbolj nujno.

Nekdo izmed vas mi je pisal: »Presunilo me je, ko sem v sredinah hvalnicah prebral: 'Nismo prejeli duha sužnjev, da bi bili ujetniki strahu. Kjer je Gospodov Duh, tam je svoboda'. Glej, v očeh tistega, ki živi to izkušnjo osvoboditve od strahu in svobode, bo viden 'žar', ki nas odrešuje nič«. To se je zgodilo našim prijateljicam iz Betlehema in Taipeija.

⁶ J. Carrón, *Il brillio degli occhi* (Žar v očeh), cit. delo, str. 99-100.

⁷ «Lettere», *Tracce*, št. 9/2020, str. 2.

Ne glede na to, kaj počnemo in kdo je ta človek, lahko je to tudi tisti, ki je prišel v gibanje pred kratkim, »je avtoriteta oseba, v kateri vidimo, da to, kar govori Kristus, resnično ustreza človeku«, je pravil Giussani (se še spomnite lanskega začetka leta?). Vidimo, da je Kristus resničen in da zmaguje. Dodal je: »Prav to lahko vodi ljudstvo«,⁸ ne vodijo ga govorice, razgovori ali razne vloge!

V laičnem smislu je to izrazil Polito, ko je omenjal razmah mladostniškega nasilja, ki razodeva pravcati vzgojni alarm. Kdo lahko odgovori na ta izziv? Le »učitelji«, ki so se sposobni dotakniti srca na tisti točki, kjer je vneto, in uma vsake odraščajoče osebnosti. Srečen tisti, ki je vsaj enkrat v življenju srečal takšnega učitelja«.⁹

Dotakniti se točke, kjer je srce vneto! Lahko bi bila le sapica, pravi Giussani: »Kajti Gospod deluje tudi po sapi. [...] Tudi po sapi lahko človek za trenutek začuti privlačnost, namig, intuicijo o nečem, kar je lepše, mu bolj odgovarja, je boljše.«,¹⁰ v njem se prebudi občudovanje, kot pravi Azurmendi. V tistem trenutku je v igri ves boj proti nihilizmu, odprtost do prejemanja in sledenja tej »sapi«. Zato je vse odvisno od naše moralnosti, naše odprtosti in torej naše ljubezni do resnice.

Prvi pogoj za hojo je torej pogled. »V evangeliju,« kot je poudarjal Giussani leta 1994, »je petstokrat naveden

⁸ Iz pogovora med Giussanijem in skupino *Memores Domini* (Milano, 29 septembra 1991), v »Chi è costui?«, priloga *Tracce*, št. 9/2019, str. 10.

⁹ A. Polito, »La violenza nichilista tra i giovani« (Nihilistično nasilje med mladimi), cit. delo.

¹⁰ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Ustvarjanje sledi v zgodovini sveta*, BUR, Milano 2019, str. 85.

glagol 'gledati' in le sto petdeset oziroma sto osemdesetkrat glagoli 'verovati', 'ljubiti', 'slediti'.¹¹

Gledati. »A samo to?« Razumem, da se bo komu to zdelo premalo, glede na izzive, ki so nas preplavili. Ni bilo pa premalo za Giussanija, ki nam je vedno predlagal, da je gledanje prvi in odločilni pogoj za resnično človeško pot. Najstarejši med nami se gotovo spominjajo, da so v znanem velikonočnem plakatu z Marcelinovim obrazom iz leta 1992 prebrali: »Tovarišija ti predvsem pravi: 'Glej'. Kajti v vsaki tovarišiji poklicanih so vedno prisotni ljudje, ali trenutki v njihovem življenju, ki jih je dobro gledati. V tovarišiji je najpomembnejše, da gledamo ljudi.«¹²

V pogovoru z Giovannijem Testorijem je Giussani leta 1980 povedal: »Jaz ne najdem drugega vira upanja, razen pomnožitve teh oseb, ki bi predstavljale prisotnost. Pomnožitev teh oseb. In neizogibna naklonjenost med temi ljudmi.«¹³

Drugi pogoj je priznanje, ki predstavlja cvet tega, kar je že vsebovano v gledanju. Priznati, spoznati nekaj znotraj nečesa, tako kot je storil naš prijatelj Mikel po treh letih sožitja z ljudmi iz gibanja v Španiji. Da bi spoznavali, moramo imeti v sebi poštenost, da ne bi tudi za nas veljala grenka Jezusova ugotovitev iz berila o dveh sinovih. Kateri je izpolnil Očetovo voljo? Tisti, ki je spoznal dejstva, po katerih se je razodela Očetova volja! »Jezus jim je rekel: '[...] Cestninarji in vlačuge

¹¹ L. Giussani, *Il tempo si fa breve*, Duhovne vaje Bratstva, Milano 1994, str. 24

¹² »Velikonočni plakat, 1994, Občestvo in osvoboditev«, v L. Giussani, *In cammino. 1992-1998 (Na poti. 1992-1998)*, Bur, Milano 2014, str. 366.

¹³ L. Giussani - G. Testori, *Il senso della nascita (Smisel rojstva)*, Bur, Milano 2013, str. 116.

pojdejo pred vami v Božje kraljestvo. Janez je namreč prišel k vam na poti pravičnosti in mu niste verjeli, cestinarji in vlačuge pa so mu verjeli. Vi ste to videli in se tudi potlej niste skesali, da bi mu verjeli.»¹⁴

Za Jezusa se vse igra na odprtosti do priznavanja tega, kar se dogaja. Zakaj potrebujemo odprtost, poštenost? Ker se »Skrivost, usoda posreduje človeku po mesu, po stvarnosti časa in prostora, po fizičnih zakonitostih stvari, po natančnih okoliščinah, ki ohranjajo krhkost in nekoristnost naravnih okoliščin, tako kot so bili v očeh farizejev Kristus, njegova družina, njegova dejanja, njegove besede. Priznavanju te metode pravimo vera, saj gre za človeško inteligenco, ki priznava v omejeni navidezni stvari veliko prisotnost. Navideznosti, ki je po naravi omejena, priznava veliko prisotnost izvora (kakor je pričeval Mikel), poslednjega obstoja (v Njem vse obstaja), usode. [...] Če to ne postane oprijemljiva okoliščina v moji bližini, je velika skrivnost Cerkve zaman in je prepuščena na milost in nemilost mojih interpretacij, mojih občutij, muh, uveljavljanja samega sebe«.¹⁵

Kako trka danes Kristus na vrata vsakega človeka, tvoje in moje človeškosti?

»Kako bi bil abstrakten tudi Kristus Janeza in Andreja, če ne bi sedaj (sedaj!) postal konkreten, v Svoji prisotnosti znotraj skrivnosti Svojega telesa, znotraj skrivnosti Cerkve, saj je vsak izmed nas »kakor živ kamen« koristen za gradnjo, kakor pravi liturgija. [...] Sprašujemo se: *kakor* to skrivnostno Kristusovo Telo

¹⁴ Mt 21, 31-32.

¹⁵ L. Giussani, *La familiarità con Cristo* (Domačnost z Jezusom), San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2008, str. 108-109.

(»skrivnostno«, ker naša domišljija težko razume njegovo globoko obliko), to živo Cerkev, ki je Njegovo telo (tako kot je On rekel svetemu Pavlu: »Savel, Savel, zakaj me preganjaš?«, in Savel ga ni nikoli srečal; on je preganjal kristjane. In Kristusov glas mu je rekel: »Savel, Savel, zakaj me preganjaš?«) kako se torej posreduje ta stvarnost Kristusove skrivnosti ali, kot pravi Razodetje, kako 'trka na vrata' vsakega človeka, ki je poklican v vero? [...] Po življenju Cerkve!« Giussani nadaljuje: »Ko srečamo obraz, ki je drugačen od drugih, torej obraz, v katerem Kristusova skrivnost in pripadnost Cerkvi spremenita način gledanja, čutenja, dotikanja, odnosa do ljudi in stvari, ter jo odprtih ust gledamo, kot Janez in Andrej Kristusa, tedaj ta predstavlja to *posebno, zanimivo priložnost*. Božji Duh je svoboden in lahko doseže to ali ono osebo, tako da je ta prežeta z veliko lahkoto razmišljanja v krščanskem duhu, veseljem pri čutenju v krščanskem duhu, radodarnostjo pri delovanju v krščanskem duhu, tako da vsi, ki srečajo to osebo, so na nek način presunjeni. Takole! Izredni način, s katerim nas lahko presune Kristusova navzočnost v zgodovini, je tista po katerem nam Sveti Duh omogoča, da srečamo nekoga, ki mu lahko sledimo. V tem naša vera postane bolj razločna, s tem postane naša navezanost na vero bolj goreča, volja do širjenja Kristusovega kraljestva pa bolj zavestna in ustvarjalna. Temu pravimo *karizma: to je dogodek karizme*«. ¹⁶

Mi smo tu iz tega razloga, zaradi dogodka karizme; tu smo zaradi tega »živega« dogodka, »danes«, kot nam pričuje Azurmendi, tiste prijateljice iz Betlehema in Taipeia, mnogi, ki jih nisem navedel, ali pa tisti, ki

¹⁶ L. Giussani, *Il tempo si fa breve* (Pohiteti je treba), cit. delo, str. 35-36.

jih imamo pred očmi. Če bi se to bilo zgodilo »včeraj«, bi to ne bil več dogodek in nas ne bi pritegnilo, spreminjalo. Kajti »zunaj tega 'sedaj' ni ničesar! Naš jaz se ne more premakniti, biti ganjen, spremenjen, če ga ne nagovori nekaj sočasnega«. ¹⁷ Če se ta dogodek ne bi dogajal danes, če ne bi bil živ, nam bi v rokah ostal le nauk, izreden nauk, pa vendar le nauk. In noben nauk ne zmore premagati nihilizma, ki nam »razžira« dušo.

»Dragi Julián, zadnje čase sem se večkrat vprašala: ali je Giussanijeva karizma res živa karizma ali le mrtev nauk? Če bi veljal drugi odgovor, bi bilo to stanje podobno tistemu, ki se je zgodilo po Heglovi smrti: imeli bi le debato med »starimi« in »mladimi« heglovci, igro njihovih interpretacij. V gibanju sem že sedeminštirideset let in sem del Skupine odraslih že štirideset let. In še vedno me gane, ko se spomnim, kako sem bila zaradi Giussanijeve ganljive racionalnosti večkrat rešena pred prepadom terorizma in temačnega čara nihilizma. A isto ganjenost čutim sedaj, ko mojo napetost k ničü preusmeriš v hrepenenje po življenju, tako da dvigneš raven zahteve, z ljubeznijo do mojega življenja in do življenja ubogih in obupanih tega sveta, z navezanostjo, ki nagovarja pozabljeno in raztrgano človeško srce in ga kliče k temu, da postane neki jaz. Ali je krščanstvo teorija ali tudi danes prihod očetovske ljubezni v to kulturo, ki drugače vodi mlade osemnajstletnike v samomor (kot se je zgodilo mojemu ljubljenu dijaku)? Imam skoraj sedemdesetletno sestro, ki jo je mož zapustil pred več kot trideseti leti, nima otrok, premagala je raka in sedaj boleha za

¹⁷ L. Giussani, «Volantone di Pasqua, 2011, Comunione e Liberazione», clonline.org

Parkinsonovo boleznijo. Veliko je prebrala, od Marxa do Husserla, od Tolstoja do Barthesa, od Simenona do Brogne. Pred nekaj dnevi mi je omenila *Žar v očeh*, češ da je to pomembna knjiga za njeno življenje. Prosil sem jo, naj mi pove za razlog, odgovorila pa mi je takole: 'Ker mi je omogočila, da sem odkrila to, kar sem vedno skrivala sama sebi: moj nihilizem. Sedaj hočem hoditi naprej'. Znamenje prisotnosti Giussanijeve karizme v sedanosti je zame prav ta ljubezniva razumnost v tragediji našega stoletja, saj istočasno ko ozavestiš nesmisel, ki nas obvladuje, prižgeš ponovno v nas zavest, da smo otroci.«

Te stvari smo obravnavali v 6. poglavju *Žara v očeh*, še posebej v prvih treh poglavjih. Vsakdo se bo lahko vrnil k tistim stranem, na katerih bomo novembra delali pri Šoli skupnosti.

»Vsekakor ni zadostovalo,« tako pišem tam, »da bi bilo to očetovstvo stvar sedanosti, potrebno je, da sem jaz pripravljen, da mu dovolim, da me rojeva. Od pripravljenosti, da smo otroci, je odvisna vsa rodovitnost našega življenja. 'To je tisto, kar je Jezus rekel Nikodemu: Moraš se ponovno roditi'. [...] Kdor sprejme, da Mu sledi, postane otrok in bo presenečen nad novostjo življenja, ki se bo porajala v njegovem življenju.«¹⁸

To je voščilo, ki si jo bomo izmenjali ob začetku tega leta, ki je dramatično in lepo.

Upajmo, da nas Oče najde pripravljene, da sledimo temu, kar se je zgodilo Giussaniju in kar se še vedno dogaja po metodi, ki jo je on stalno poudarjal – nihče ne rojeva, če ni sam rojen -, saj je po njem in v njem deloval Duh. Vsakdo izmed nas naj čuti osebno odgovor-

¹⁸ J. Carrón, *Il brillio degli occhi* (*Žar v očeh*), cit. delo, str. 134-135.

nost do te pripravljenosti. Prijatelji smo, trudimo se, da se podpiramo v tem »da«, ki ga je vsakdo izmed nas poklican izreči Kristusu, in sicer tako da si prizadeva za usodo svojega bližnjega.

